

การประมง 101 : เครื่องมือจับสัตว์น้ำเฉพาะชนิดและขนาด (Selective fishing gears)

ในช่วงที่ผ่านมา มี Facebook ของคนกลุ่มหนึ่งที่อ้างว่าเป็น “ชาวประมงพื้นบ้าน” พยายามทำตัวเป็น “ชาวประมงที่ดี” และโจมตี “ชาวประมงพาณิชย์” ที่การทำประมงด้วยเครื่องมือ “อวนลาก” โดยกล่าวหาว่าเป็นผู้ที่ทำลายทรัพยากร จับปลาตัวเล็ก/วัยอ่อน อันเนื่องมาจากการใช้ “ขนาดตาอวน” ที่ใช้สำหรับเป็น “อวนกันลุง” มีขนาดเล็กบ้าง ผิดกฎหมายบ้าง แถมยังยุยงสังคมไม่ให้ซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพาณิชย์ จนสังคมส่วนหนึ่งจะคล้อยตาม หันไปสนับสนุนคนเหล่านั้น แถมยังช่วยเป็นกระบอกเสียงในการโจมตี “ชาวประมงพาณิชย์” ไปด้วย ในขณะที่ “กรมประมง” ยืนดูอย่างชื่นชม ที่มีคนออกมาทำหน้าที่แทน

สำหรับเรื่องนี้ ผมคงไม่ได้ออกมาแก้ตัวแทน “ชาวประมงพาณิชย์” หรือครับ เพียงแต่อยากให้สังคมให้ความเป็นธรรม ตั้งสติ คิด วิเคราะห์ ข้อมูล ข้อเท็จจริงให้ถ่องแท้เสียก่อนที่จะเชื่อ เพราะเพียงแค่ว่า “การฟังดูดี รู้สึกมีเหตุผล” แล้วก็เข้าใจว่านั่นคือ “ความจริงสิ่งเดียว” เท่านั้น อาจไม่ใช่ความจริงทั้งหมดก็ได้ครับ

ในเรื่องของ “ขนาดตาอวน” ที่ใช้สำหรับเป็น “อวนกันลุง” ของเครื่องมือ “อวนลากนั้น” แต่เดิมก่อนเดือนเมษายน พ.ศ. 2558 กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้น กำหนดให้เรือประมงที่ใช้เครื่องมือ “อวนลาก” ทำการประมง สามารถใช้ “อวนกันลุง” ที่มีขนาดไม่ต่ำกว่า 2.50 เซนติเมตรได้ ต่อมาภายหลังจากการได้รับ “ใบเหลือง” จากสหภาพยุโรป กรณี IUU Fishing เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2558 คณะรัฐประหารที่ยึดอำนาจรัฐมาตั้งแต่กลางปี 2557 ได้ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จในนาม “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” ออกคำสั่ง “คสช.ฉบับที่ 24/2558” (ฉบับที่สองเกี่ยวกับเรื่องการแก้ปัญหา IUU Fishing) กำหนดห้ามมิให้บุคคลใดใช้หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อใช้ซึ่งเครื่องมือทำการประมงประเภท “อวนลาก” ที่มีช่องตาอวนกันลุงเล็กกว่า 5 เซนติเมตร หากผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งฉบับนี้ หรือประกาศที่ออกตามคำสั่งนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยอ้างว่า “ได้รับรายงานจากศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายว่า ปัจจุบันทรัพยากรสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการทำการประมงที่เกินศักยภาพการผลิตตามธรรมชาติที่จะทดแทนได้ หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปโดยไม่มีมาตรการในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำที่ดีพอ จะทำให้กิจการประมงของประเทศอยู่ในภาวะวิกฤต และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น เพื่อให้จำนวนเรือไทยสำหรับการประมงอยู่ในภาวะสมดุลกับทรัพยากรสัตว์น้ำ และมีให้มีการใช้เครื่องมือทำการประมงที่เป็นการทำลายพันธุ์สัตว์น้ำอย่างร้ายแรง”

ในประเด็นของ “ขนาดตาอวน” นี้ กรมประมงมีความพยายามก่อนหน้านี้ในการจะออกกฎหมาย “ขยายตาอวน” ที่ใช้สำหรับเป็น “อวนกันลุง” ของเครื่องมือ “อวนลาก” แต่ไม่กล้าดำเนินการใดๆ เพราะกลัวการประท้วงของชาวประมง จนได้โอกาสในยุคที่รัฐบาลมีอำนาจเบ็ดเสร็จในนาม “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” จึงถือโอกาสปิดปากและห้ามการโต้แย้งใดๆ ซึ่งชาวประมงพาณิชย์ของไทยก็ทำตัวเป็นเด็กดี ทำตามโดยไม่มีเงื่อนไข แต่อย่างไรก็ตาม “นักอนุรักษ์” และ “ชาวประมงพื้นบ้าน” กลุ่มหนึ่งก็ยังไม่พอใจ ยังตามราวี่ไม่เลิก แถมอ้างว่า “ฝ่ายตน” ในทุกวันนี้ ทำการประมงด้วยการ “อนุรักษ์” ใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่สามารถเลือกจับเฉพาะชนิดของสัตว์น้ำ และจับสัตว์น้ำตัวใหญ่เท่านั้น (Selective fishing gears) ซึ่งฟังดูแล้วเข้าท่าครับ น่าสนับสนุน และฟังดูสมเหตุผล แถมบางคนยังปลุกกระแสสังคมให้ลุกขึ้นมาต่อต้าน “ไม่ให้ประชาชนซื้อปลาหรือสัตว์น้ำที่จับได้โดยชาวประมงพาณิชย์” อีกด้วย

แต่ซักก่อนครับ ผมอยากให้สังคมได้หยุดคิดทบทวนดูอีกสักครั้งครับ เพราะตามความเห็นของผม “ไม่มีเครื่องมือประมงใดที่ใช้จับสัตว์น้ำในที่สาธารณะจะ “เลือกจับสัตว์น้ำเฉพาะชนิดและขนาด” ได้เลย” ครับ

ที่ผมกล้ายืนยันเช่นนี้ ก็เพราะเมื่อเราหย่อนเครื่องมือประมงของเราลงไปในน้ำ ไม่ว่าจะเครื่องมือใด ทั้ง “เบ็ด” ที่ตกปลาทีละตัว “อวน” ที่ลากหรือกางกัน หรือแม้แต่ “ลอบ” ที่วางไว้เฉยๆ เราไม่สามารถห้าม “สัตว์น้ำชนิดที่เราไม่ต้องการ” หรือ “สัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก” เข้ามา “กินเบ็ด” หรือ “ติดอวน” หรือ “ติดลอบ” ของเราได้ใจครับ (ถ้าจะมีก็คงเป็น “หอยสังข์” ที่ใช้จับหมึกสายที่มีโอกาสติดสัตว์น้ำชนิดอื่นน้อย หรือไม่ก็ต้องเป็น “พระสังข์ทอง” ที่เรียกปลาส่งปลาได้กระมังครับ)

ที่เราทำได้จริงก็จะมีเพียงการใช้เครื่องมือประมงในแหล่งประมงที่มีสัตว์น้ำเฉพาะชนิดนั้นๆ อยู่เป็นหมู่มาก จึงมีโอกาที่จะติดปลาชนิดนั้นขึ้นมาเป็นหลัก แต่ก็อาจติดสัตว์น้ำอื่นที่ปะปนอยู่ในพื้นที่นั้นได้เช่นเดียวกันครับ เช่น เรืออวนล้อมที่มุ่งจะจับปลาทุก็ได้ปลาอื่นติดอวนขึ้นมาด้วย เรือเบ็ดที่ตั้งใจจะตกปลาอินทรี ก็มีปลาอื่นติดขึ้นมา ทั้งตัวใหญ่และตัวเล็ก ลอบดักปู ก็มีปลาและกุ้งติดเข้ามาในลอบ ฯลฯ

ดังนั้น ผมอยากให้สังคมได้ตั้งสติพิจารณา และพิจารณาด้วยครับ ในขณะเดียวกัน อยากให้ กลุ่มคนที่อ้างว่าเป็น “ชาวประมงพื้นบ้าน” “NGOs” “นักวิชาการ” และ “กรมประมง” บางคน หยุดสร้างวาทกรรม หยุดสร้างความแตกแยก และหยุดโจมตี “ชาวประมงพาณิชย์” ด้วย “ตรรก” ที่ผิดๆ เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กลุ่มตน และทำร้ายคนอีกกลุ่มหนึ่ง กันอีกต่อไปครับ

ขอให้หันมาช่วยกันดูแลและจัดการ “ทรัพยากรสัตว์น้ำ” อันเป็น “ทรัพยากรของชาติ และมนุษยชาติ” ให้ถูกทางเพื่ออนาคตของลูกหลานไปด้วยกันดีไม่ครับ

การประมง 201 : การขยายตาอวนของเครื่องมือประมงประเภท “อวนลาก” ในประเทศออสเตรเลีย

ในช่วงปี พ.ศ. 2528-2532 บริษัทของเรามีโอกาสได้รับสัมปทานเข้าไปทำการประมงในประเทศออสเตรเลีย โดยได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องมือประมง “อวนลาก” โดยใช้ตาอวนกันถูงที่มีขนาด 5 เซนติเมตร (ในขณะที่ในประเทศไทยใช้ 2.50 เซนติเมตร (ก่อนจะมีคำสั่ง คสช.ถึง 30 ปีให้ขยายตาอวนให้เป็น 5 เซนติเมตร) ในเครื่องมือชนิดเดียวกัน)

จากข้อมูลการทำประมง ปรากฏว่า เมื่อลากอวนไป ก็มี “ปลาขนาดเล็ก” รวมทั้ง “ปลานขนาดใหญ่” ชนิดที่ไม่เป็นที่นิยมของตลาดติดขึ้นมาพอควร ซึ่งทางการออสเตรเลียก็อนุญาตให้เรา “ทิ้งปลา” เหล่านั้น ที่เราไม่ต้องการได้ เพียงแต่ต้องมีการ “ไม่บด” ให้ละเอียดก่อนทิ้งกลับลงไปในทะเลเท่านั้น (เพื่อให้เป็นอาหารปลาอื่น และไม่ทำให้น้ำเน่าเสียได้) ซึ่งก็ไม่ผิดกฎหมายใดๆ

สาเหตุที่ต้องทำเช่นนั้น เนื่องจาก (1) ในประเทศออสเตรเลีย ไม่มีโรงงานปลาป่นที่รับซื้อเศษปลา หรือปลาชนิดที่ไม่เหมาะแก่การบริโภค (2) ปลาเหล่านั้น หากนำกลับมาขายประเทศไทย จะขายได้ในราคาต่ำ ไม่คุ้มกับค่าขนส่งและค่าใช้จ่ายอื่น (3) ปลาเหล่านั้น หากนำขึ้นมาบนเรือเพื่อใช้ประโยชน์ จะถูกนำไปหักจากปริมาณโควตาที่ได้รับจัดสรรมา (4) ปลาเหล่านั้น หากทิ้งลงทะเลโดยไม่ทำการ “ไม่บด” ให้ละเอียดก่อนทิ้งกลับลงไปในทะเล จะทำให้น้ำทะเลเน่าเสียได้ และ (5) ปลาเหล่านั้น เมื่อทำการบดและทิ้งลงทะเลแล้ว จะสามารถเป็นอาหารของปลาและสัตว์น้ำอื่นได้

แต่ภายหลังจากปีแรกที่เรทำการประมง กรมประมงของรัฐ “Northern Territory” ได้นำข้อมูลการจับปลาของเราไปวิเคราะห์ ทั้งผลการจับทั้งหมด ปลาที่เราเก็บไว้ขาย ปลาที่เราทิ้งน้ำ ชนิด ขนาด จำนวน รวมทั้งจำนวนน้ำมันดีเซลที่เราใช้ไป ฯลฯ เสร็จแล้วชวนเราไปคุยครับ

เจ้าหน้าที่เขาเริ่มต้นด้วยการ “เอาข้อมูลดิบทั้งหมดมาให้เราดูว่า ที่เขาเก็บไป กับที่เรามีอยู่ตรงกันหรือไม่” (อันนี้เป็นข้อดีอย่างหนึ่ง คือการตรวจสอบว่า “ชุดข้อมูลที่คุณกัน” นั้น ตรงกันหรือไม่ จะได้ไม่ต้องมาโต้แย้งว่า คุณกันบนพื้นฐานของข้อมูลที่ต่างกัน เหมือนกับประเทศไทยที่บางครั้งเอาข้อมูล “ในฝัน” มาคุยกัน 555)

เมื่อเรายืนยันว่าตรงกัน เขาก็เอาผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาให้เราดู และบอกว่าปัญหาหนึ่งของเรา คือ “เราใช้ตาอวนกันถูง “เล็กเกินไป” ครับ” เพราะ การที่ตาอวนกันถูงมีขนาดเล็ก ทำให้ (1) เราจับได้ปลาขนาดเล็กจำนวนมาก ซึ่งต้อง “ไม่บดและทิ้งคืนลงทะเล” ไป ซึ่งปลาเหล่านี้ส่วนหนึ่งน่าจะจะได้เจริญเติบโตเป็นปลาใหญ่ต่อไป และเป็นประโยชน์สำหรับทุกคน (2) เราต้องเสียเวลาในการคัดเลือกชนิดและขนาดปลาที่ติดอวนขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ทำให้ลูกเรือเสียเวลามากขึ้น และได้พักผอนน้อยลง (3) ปลาบางชนิดที่เราเก็บมาขาย ยังมีขนาดเล็กไม่โตเต็มวัย ทำให้เราขายได้ในราคาต่ำ ได้ค่าตอบแทนน้อย (4) เรือประมงเราแล่นช้าลง ทำให้เราไม่สามารถจับปลาปลาบางชนิดที่ว่ายเร็วกว่าความเร็วเรือ และ (5) เราต้องใช้น้ำมันมากขึ้นในการรักษาความเร็วที่เราต้องการ เพราะอวนตาถี่จะทำให้ “หนักและอู่น้ำ” ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ทั้งยังบอกถึงผลของการสังเคราะห์ข้อมูลว่า หากเราขยายตาอวน โดยใช้ “อวนกันถูง” ที่มีขนาดใหญ่ขึ้น โดยใช้ “อวนกันถูง” ที่มีขนาด 8 เซนติเมตร ปัญหาทั้งหมดที่ว่ามานั้นก็จะลดลง ทำให้เราสามารถจับปลาได้ตัวใหญ่ขึ้น ขายได้ราคาสูงขึ้น และมีกำไรมากขึ้น ที่สำคัญเขายังบอกด้วยว่า หากทำตามคำแนะนำ เราจะสามารถประหยัดค่าใช้จ่าย “ค่าน้ำมัน” ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของค่าใช้จ่ายเดิมเลยทีเดียว

ผมฟังดูแล้ว เป็นการวิเคราะห์ที่มี “ตรรก” นำรับฟัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการลดค่าใช้จ่ายครับ

ลองคิดดูครับ เราใช้น้ำมันประมาณ 2,000-3,000 ลิตร/ลำ/วัน ถ้าเราลดการใช้น้ำมันลงร้อยละ 10 นั้นหมายความว่า ในแต่ละวันเรือประมงลำหนึ่ง เราสามารถลดการใช้น้ำมันระหว่าง 200-300 ลิตร/ลำ/วัน (ราคาลิตรละ 20 บาท) คิดเป็นค่าใช้จ่ายประมาณวันละ 4,000-6,000 บาท/ลำ เมื่อคูณ 6 ลำ ทั้งเดือน (30 วัน) เราจะประหยัดได้ถึง 720,000-1,080,000 บาท (8,640,000-12,960,000 บาท/ปี) คำนวณมาแค่นี้ก็กำไรขึ้นมาทันทีครับ

ฟังดูแล้ว เราไม่ลังเลเลยที่จะยอมเปลี่ยนตาอวนกันถูงให้ใหญ่ขึ้นเป็น 8 เซนติเมตร ตามคำแนะนำครับ

ยังครับ ยังไม่จบ

ในปีต่อมา กรมประมงที่เมือง “ดาร์วิน” ก็ชอบข้อมูลชุดเดิมของปีที่ผ่านมา เอามาให้เราดูอีก และบอกว่าหลังจากที่ขยายตาอวนกันถูงจาก “5 เซนติเมตร” ไปเป็น “8 เซนติเมตร” แล้ว เราประหยัดค่าน้ำมันในปีที่ผ่านมาได้ถึงร้อยละ 12 ครับ ไม่ใช่ร้อยละ 10 อย่างที่คาดการณ์ไว้ พร้อมทั้งปลาที่จับได้ก็มีขนาดใหญ่ขึ้น ขายได้ในราคาที่สูงขึ้นด้วย แถมยังบอกเราอีก ถ้าขยายตาอวนกันถูงจาก “8 เซนติเมตร” ไปเป็น “11 เซนติเมตร” ทุกอย่างก็จะดีขึ้นไปอีกครับ

เราไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ เพราะข้อมูลที่นำมาอ้างอิงและวิเคราะห์ก็เป็นข้อมูลจริง และได้พิสูจน์มาแล้วในเชิงประจักษ์ว่าได้ผลดี เป็นประโยชน์กับเรา เราจึงทำตามคำแนะนำโดยคุณครับ

เป็นอันว่า เราได้ขยาย “ตาอวนกันถูง” ของเครื่องมืออวนลาก จากขนาดที่เริ่มต้นเพียง “5 เซนติเมตร” ไปเป็น “11 เซนติเมตร” โดยไม่มีการใช้ “กฎหมายบังคับ” เลยครับ แต่เพราะข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการ “วิเคราะห์ วิจัย และสังเคราะห์” ของเจ้าหน้าที่ที่ใส่ใจในการดูแลและให้คำแนะนำกับผู้ประกอบการจนเป็นที่ยอมรับครับ

ทำให้คิดว่า เมื่อไร เราจะมีเจ้าหน้าที่รัฐของไทย “คิดแบบนี้” หรือ “ทำแบบนี้” กันบ้าง

เพื่อนบางคนอาจถามว่า “ทำไมประเทศไทยไม่ขยาย “ตาอวนกันถูง” ของเครื่องมืออวนลาก จากขนาดที่เราใช้กันอยู่ในวันนี้ จาก “5 เซนติเมตร” ไปเป็น “11 เซนติเมตร” เหมือนกับที่เราใช้ในประเทศออสเตรเลียเมื่อ 30 ปีก่อนบ้าง”

คำตอบง่ายๆครับ ทำไมเจ้าหน้าที่กรมประมงของไทย ไม่ “วิเคราะห์ วิจัย และสังเคราะห์” และทำให้เกิดข้อมูลเชิงประจักษ์ให้ชาวประมงไทยเห็นกันบ้างล่ะครับ

อ้อ แต่ต้องอย่าลืมปัจจัยหนึ่งที่สำคัญครับ คือ “ในทะเลไทย เรามีปลาใหญ่ให้จับด้วยหรือเปล่า” ครับ เดี่ยวจะมาเอาข้อเขียนนี้ไปอ้ากับชาวประมงไทยบอกว่าผมเสนอให้ขยายตาอวนในเครื่องมืออวนลากให้ใหญ่ขึ้นจากที่ใช้อยู่ในปัจจุบันครับ

ขอบคุณภาพจาก website ต่างๆครับ

Australian Government
Australian Fisheries Management Authority

Demersal (Bottom) Trawl

